

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francate la redactiuni.

Anulu I.

Blasiu 15 Iuliu 1888.

Nr. 20.

Partea besericésca.

Santulu Georgiu si Pascile.

Domnulu Dr. Paulu Tanco respondiendu la intempinarea mea din Nr. 17 alu „Foiei besericesci“ mi- face imputarea, cà eu neintielegundu deductiunile matematice ale Domniei Sale din Nr. 15 i-am ascrisu lucruri, cari nu le pote adoptá de ale sale; din care cauza cu permisiunea On. Redactiuni pentru limpedirea cestiuenei de facia me semtu indemnatu a intrebá pre Dlu Dr. Tanco, care este tem'a discutiunei? au nu „Santulu Georgiu si Pascile?“ tema pusa de càtra Dnia sa in fruntea articolului Nr. 15, si dupa ce a pus'o si a desvoltatu-o acolo dupa cunosciintele Domniei sale, cine a concomitatu-o cu afirmatiunile: „ómeni betrani nu-si aducu aminte se mai fi serbatoritu pascile dupa St. Georgiu“ si cumcà: „serbatórea pasciloru din anulu acesta este o serbatóre rara caci se intempla dupa mai multe generatiuni odata“ ér' la calcâniulu articolului dice: „In urmare: serbatorirea pasciloru a doua di dupa St. Georgiu, este o serbatóre periodica si period'a face 532 ani. Asia dara inainte de acést'a pascile s'au serbatoritu in acea diua de catra mosi stramosii nostri la anulu 1356 etc.“ au nu Domnia sa? — Cine dar' va poté se deduca din acestea afirmatiuni atatu de categoricu dise, cà Domni'a sa a intielesu aci serbarea pasciloru din estu anu — a doua diua dupa St. Georgiu — numai in constelatiunea actuale a Sórelui si Lunei, nu si la alte constelatiuni? nimene; pentrucà despre acésta impregiurare neci macar cu unu cuventu nu amintesce in articolulu din cestiuene, ba cu afirmatiunile produse, chiar' o esclude, prin urmare: n'are

dreptu a-mi imputá cà i-am ascrisu lucruri, cari nu le pote adoptá de ale sale.

Dreptu este: cà calculatiunea chronologiloru nostri besericesci dupa care si a matematicului astronomu R. F. Gauss (la a carui formula revinu mai in josu) este formulata, suntu intemeliate pre constelatiunea (pusetiunea) Lunei cu a Sórelui din cele 35-dile (22 Martie — 25 Aprilie) in care se invertesce serbarea pasciloru in unu periodu de 532 ani, si asia: fia-care serbare a pasciloru cade in o constelatiune lunare si solare ei propria, care numai dupa 532 ani se mai repetiesce, de unde urméza: cà nu numai rar'a serbare a pasciloru dupa St. Georgiu, in o constelatiune anumita a lunei cu sórele, dar' si tóte celelalte serbari ale pasciloru cadu in cate o constelatiune lunare si solare propria si care evine numai odata in 532 ani, si asia: si despre acestea póte se dica D. Dr., cá despre serbarea pasciloru dupa St. Georgiu, cà: numai dupa mai multe generatiuni se va mai repeti acea serbare a pasciloru, in diu'a cu cutare constelatiune lunare si solare; asia dara: usiti'a de scapare aflata de D. Dr. nu-lu mantuesce de cele afirmate la tem'a din Nr. 15.

Revinu acum la erorii in cari a cadiutu D. Dr. Paulu Tanco prin reflexiunile sale din Nr. 18. partea scolastica.

1. Domni'a sa in calculatiunea ciclului Solaru si Lunaru, tiene la calculatiunea calendariului nou — asia disa „apusena“ — Chronologia; nostra pascile inse, este intemeliata pre calculatiunea vechia grecésca, care tiene: cà nascerea lui Christosu s'a templatu in anulu 21 alu cicl. solaru si 18 lunaru,

si pentru ace'a: la anulu datu pentru cicl. sol. subtragemu 8, éra pentru celu lunar 2, dandu totu acelu resultatu.

Pre acésta calculatiune a cicl. sol. si lun. intemeliata fiindu chronologi'a nóstra pascale, numai pre bas'a acestei se póte aflá liter'a pascale cu datulu serbarei pasciloru grecesci si neci odata pre calculatiunea noua apuséna, càci dupa calculatiunea noua — folosita de D. Dr. — cu cicl. sol. 21 si lun. 8 ar' fi trebuitu se serbamu pascile din acestu anu la 17 Apriliu, care a cadiutu pre Dominec'a floriloru, ce inse nu s'a potutu fara de a se alterá intréga chronologi'a nóstra besericésca; acésta este una erore.

Mai observu aici: cà reu facu scriitorii nostri de calendare, cà la „semnele chronologice“ lasa afara cele dupa calculatiunea vechia grecesca; candu cineva edá unu calendariu dupà ambe stilurile, trebue se tiena contu si de „semnele chronologice“ dupa ambele stiluri.

2. In tabel'a produsa de càtra D. Dr. spre mai buna intemeliare a afirmatiuniloru sale, însémna si datulu cu diu'a pleniluniiloru dupa anii periodului actualu in cari au cadiutu pascile grecesci la 24 si 25 apriliu vechiu. Aici cu parere de reu trebue se i-spunu: cà tóte datele semnate suntu false. si me miru: cum de n'a consultatu Domni'a sa bateru calendariulu anului cur. 1888 cu pascile in 24 Apriliu, cà din acel'a singuru ánca ar' fi aflatu: cà in estuanu pleniluniulu a cadiutu Joi in 14 Apriliu vechiu si nu Luni in 18 Apriliu cum arata Domni'a sa. Dar' abstragéndu dela calendariile, cari de multe ori potu se fia si gresite despre pleniluniulu in cestiune si despre tóte schimbarile lunei preste anu, potea mai cu succesu se consulte tabelele faseloru lunari anume calculate spre acestu scopu si cari se afla edate prin opuri chronologice, éra romanescce in chronologi'a pascale edata la an. 1862 de càtra Joanu Popu, preotu in dieces'a Oradana si din aceste tabele va aflá: cà la anii 5 si 16 ai cicl. lunariu dupa calculatiunea gréca candu pascile cadu in 24 seau 25 Apriliu, pleniluniulu cade in 13 seau 14 Apriliu cu stirbirea in 14 seau 15, si neci de cum in 17 seau 18 dupa cum a calculatu Domni'a sa; si acést'a este a 2-a erore.

Am se observezu aci inca despre unu factoru in calculatiunea pasciloru, despre care D. Dr. Paulu Tanco nu tiene séma. Cunoscutu este, cà Conciliulu Nicenu, candu a statoritu serbarea pasciloru, a luat in considerare si pascile evreesci, si a statoritu: cà pascile crestinesci se nu se serbeze de odata cu ale evreiloru, ci candu acestea ar' coincide la olalta, pascile crestiniiloru se se serbeze in Dominec'a procésima dupa pascile evreesci, care de multe ori este a dou'a Domineca dupa pleniluniulu ecuinocialu de

primavéra; de ace'a s'a templatu si in estu-ann, cà pascile grecesci nu s'au serbatu de regula in Dominec'a urmatória a pleniluniulu din 14 Apriliu si care Domineca a cadiutu pre 17 Apriliu ce ar' fi corespunsu la anulu 8 din cicl. lunariu si 21 din celu solariu dupa calculatiunea noua folosita de D. Dr. ci in cealalta Domineca urmatóre din 24 Aprilie, pentru-cà: déca evreei nu-si schimbau si ei calendariulu, pascile loru ar' fi coincidatu de odata cu cele grecesci, si acestu factoru inca e calculatu in chronologi'a nóstra pascale.

3. In punctulu IV D. Dr. pre bas'a formulei de calculatiune alui Gauss voesce a mistificá si a duce in retacire pre cei necunoscuti cu acést'a formula, candu afirma: „cà anii despre cari in intempinarea mea facu mentiune, nu corespunde (anii nu corespunde!!!) conditioniloru din problem'a pusa, pentru-cà din ambele periode nu esista unulu care se fia divisibile cu 19, 4, 7 totu-odata“, dar' se ne intielegemu asupr'a formulei de calculatiune alui Gauss.

Acestu celebru matematicu cu nume: „Carol Fridericu Gauss, a traitu pre la finitulú vécului trecutu si inceputulu celui presentu, a fostu medicu in Brunswik si astronomu la universitatea din Göttinga“ elu cam pre la anulu 1800 a inventatu metod'a de calculatiune a datului dilei pasciloru atátu dupa calendariulu Julianu câtu si Gregorianu, si acésta metoda — dupa cum si eu am invetiát'o pre la 1848 in scole — este urmatórea:

I. Anulu pre carele voesci a sci in care datu alu luniloru Martiu Apriliu cadu pascile grecesci ori apusene, lu-impártiesci succesive cu 19, 4, 7 si residuulu — fara considerarea cotientului — dupa fia-care impartire lu-notezi cu lit. a, b, c, déca nu este residuu se însémna 0, (nula);

II. residuulu notatu la lit. a, se multiplica cu 19 si la factoru — pentru cal. Julianu — se adauge 15 — pentru cal. Gregorianu 23 — si sum'a obtienuta se imparte cu 30, residuulu se notéza cu liter'a d;

III. residuulu b, luat de 2 ori, c, de 4 ori, si d, de 6 ori, adausu — pentru cal. Julianu inca cu 6 — ér' pentru cal. Gregorianu cu 4, se impartiesce cu 7 si residuulu de aci se notéza cu lit. e, in fue:

IV. residuele notate la d, si e, se adaugu la olalta, si déca sum'a loru este 9 seau mai pucinu de 9, adaugendu-se cu 22, se obtiene datulu dilei pasciloru pentru lun'a lui Martiu; éra decumva e mai mare de 9. subtragendu-se din acést'a 9, remanenti'a va fi datulu dilei pasciloru pentru lun'a lui Apriliu;

V. de observatu pentru cal. Gregorianu: cà de cumva remanenti'a va dá 26 seau 25 Apriliu,

aceste date se substituie cu 19 respect. 18 Apriliu, căci in acestea zile se voru serbá pascile Gregoriane.

Acést'a formula de calculatiune este dara intocmita, de a aflá datulu pasciloru Juliane ori Gregoriane pre ori ce anu, câtu de departatu fia acel'a in trecutu seau venitoriu, fára de a se mai recere si o calculatiune deosebita a ciclului lunariu si solariu de pre anulu cautatu, prin urmare: afirmarea D. Dr. Paulu Tanco „cà din anii de mine produsi, nu esista unulu care se fia divisibile cu 19, 4, 7 totu-odata“ va se dica: cà anii de mine produsi nu sustienu metod'a de calculatiune alui Gauss, este falsa; probeze ori si cine calculatiunea si se va convinge: cà toti acei ani o sustienu pâna la unulu cu cea mai mare esactitate; si acést'a i-o imputezu de a 3-a erore.

Adeveratu este: cà formul'a de 7, 0, 5 o dau numai anii, a caror'a — dupa cronologi'a grecésca — cicl. lunariu este 5 si sol. 4, dupa cea moderna lun. 8, sol. 21 (insemnezu aici: cà anii carii dupa calculatiunea grecésca au cicl. 21 si lun. 8 de exemplu an. 2157 — care va avé acesti ciclii — nu dau formul'a 7, 0, 5, ci cu totul alta formula si acésta: 10, 1, 1, — placa D. Dr. a probá, ceialalti ani au fie-care formul'a lor deosebita, precum deosebite suntu cifrele aniloru si combinatiunile cicliloru lunari si solari in trensii; o combinatiune identica a cicliloru se repetiesce numai la 532 ani, adeca: pascile din ori care anu — in acea constelatiune (pusetiune) a lunei cu sórele, numai dupa 532 ani se mai repetiescu; prin urmare: nu suntu de vina anii de mine produsi, cà nu sustienu formul'a de 7, 0, 5, cautata in trensii de D. Dr. ci calculatiunea Domniei sale cu care pre-tinde unu imposibilu matematicu.

Mai observu aci: cà partea metodei de calculatiune alui Gauss dupa care: se se determine anii din trecutu si venitoriu, cari dau o formula identica cu cicluri identice, se resólva mai pre scurtu: déca la anulu datu — pentru venitoriu — adaugemu 532, éra pentru trecutu subtragemu 532 si cu acésta simpla operatiunei-amu aflu sociulu.

4. Si in fine: D. Dr. ar' dorí, cá se-i compuna cineva o tabela resp. calendariu eternu alu datulu pasciloru, dupa care voindu cineva a aflá datulu pasciloru din trecutu si venitoriu se caute numai in acelu calendariu si se afe ce doresce; i-reflectezu:

Cà déca s'ar' compune acelu calendariu dupa calculatiunea Domniei sale, ar' fi unu calendariu prea curiosu; ar' pati-o multi preoti cu elu cum a patit-o acelu bietu preotu betranu din Valea Giului in tier'a Hatiegului comun'a U, cà neavéndu elu calendariu, si pentru iérn'a grea nepotendu coborí din munti la tiera cá se intieléga despre tempulu serbarei pasciloru, candu a coborítu a fostu pre la floríi candu este tergu mare la Hatiegu, si intielégendu,

cà preste una septamana se voru serbá pascile, intorcandu-se in parochi'a sa, a inceputu a indemná pre credintiosii sei carii inca petreceau totu in carnevalu: „postiti ómeni buní, postiti cu totu adinsulu cà ne nepadescu pascile“, asemenea ar' pati-o cei cu calendariulu Domniei sale.

De altmintrea: cá dorinti'a D. Dr. se fia totusi satisfacuta, cu vointi'a Domniei sale mi permitu a-i spune: cà o astu-feliu de tabela resp. calendariu eternu — pentru pascile grecési — este deja de multu facuta, si spre acestu scopu, lu- indrumezu lá tabel'a cu numerii pascali din Orologiulu nostru besericescu tiparitu cu litere, in care — pre langa scurt'a si usiór'a calculatiune a ciclului solariu si lunariu de pre anulu cautatu, intielegu dupa calculatiunea gréca — va aflá numerulu pascalu pre ori care anu din trecutu si venitoriu si cu acest'a datulu pasciloru; éra dupa o alta formula, se afla acést'a si in chronologi'a pascale a lui Ioanu Popu citata mai susu. Déca si apusenii voru fi avendu o astu-feliu de tabela a numeriloru pascali, marturisescu: cà acést'a mie pâna acum nu-mi este cunoscuta, cá se-lu potu indreptá pre D. Dr. si la acést'a, — si cu aceste din parte-mi incheiu discusiunea cu D. Dr. in acést'a materia.

Lugosiu, 26 Juniu 1888.

Beniaminu Densustianu.

Tatalu nostru.

Unu ciclu de meditatiuni de Dr. Victoru Szmigelski.

(Continuare din Nr. 19).

Dara, me veti intrebá, ce lipsa avemu noi, se ne ocupamu cu adeverulu acest'a? O iubitoru, de nu amu avé lipsa a ne ocupá cu elu, catu de bine ar' fi de noi! Pentru ace'a trebue se ne ocupamu cu elu, pentru cà in dilele nostre nu se prea ocupa omenii cu elu. Ore noi ocupamu-ne cu elu mai adese ori? Noi trebue se ne ocupamu cu elu, pentru cà in dilele nostre omeniloru le place a considerá de unu progresu alu emanciparei si de unu triumfu culturalu parerea ace'a, cà e totu atat'a, ori ce religiune va avé omulu, numai sa fia preste totu omu de omenia. Nu suntemu cumva si noi cuprinsi de emanciparea si cultur'a acést'a? Noi trebue se ne ocupamu cu elu, pentru cà in dilele nostre nu-su rari omenii, cari dicu, cà ei au credintia, dara pre langa ace'a despretiuescu, ce se tiene de cultulu domnediuescu, si o facu acést'a cu unu ore care surisu de superioritate spirituala. Ore nu se afla cumva si intre noi credintiosi de acesti'a luminati? Noi trebue se ne ocupamu cu adeverulu acél'a, pentru cà in dilele nostre multi omeni considera rogatiunea, s. liturgia, ss. Sacraminte, actiunile cele mai insemnate, prin cari voiesce Domnedieu, se i-se santiesca

numele si omenii in-si-si se se santiesca, le considera de nesce lucruri babesci si invecchite si pretiuescu virtutea mai pre susu de tote. Ore nu suntu si intre noi credintiosi de acesti'a de ai spiritului tempului? Noi trebuie se ne ocupamu cu elu, pentru ca omenii acei'a luminati trairu dupa principiulu loru rapescu altor'a bas'a virtutii, adeca credinti'a, si indemnulu celu mai maretu spre fapte bune, adeca iubirea lui Domnedieu si grati'a lui. Ore se se afle si intre noi omeni de acesti'a, intre noi, pre cari ne-a chiamatu Domnedieu, se mantuimu suflete? Cercati-ve, iubitoru, cercati-ve cu de adinsulu si raspundeti-ve la intrebarile acestea, dara candu raspundeti, delaturati dela voi increderea cea orba a lumii acesteia, si mai bine aduceti-ve aminte de cuvintele apostolului: „Celu ce i-se pare, ca sta, se iee a minte, ca se nu cada“. (I Cor. 10, 12). Si intipuiti-ve, ce cugeta ore omenii acei'a luminati, candu se roga dicundu: „Santiesca-se numele teu“? Eu me temu forte, ca ei 'su atatu de orbiti de lumin'a intieptiunei celei de pre pamentu, incatu ei atunci nu cugeta chiaru nimicu.

Dara noi nu avemu, se ne ingrigimu numai de santirea nostra. Religiunea nostra nu deprinde egoismulu, precum nu l'a deprinsu nici datatoriulu ei. Toti omenii se aiba parte de darurile, cari ni-le-a castigatu densulu, toti omenii, chiaru si acei'a, cari acum nu-su fiii lui Domnedieu. Si-su multi acei'a, cari 'su incrediuti in tari'a sa morala, si caror'a nici prin minte nu le trece a se indoi catu de pucinu despre pretiulu loru moralu. 'Su multi acei'a, cari se afla sub blastemulu pecatului. 'Su multi acei'a, cari ei in-si-si de buna voia se tienu eschisi din viati'a gratiei. 'Su multi acei'a, pre cari diavolulu i-a orbitu cu uneltirile sale, asia incatu loru nici prin minte nu le trece, ca detorinti'a loru e santirea sa si a numelui lui Domnedieu, si ca despre ei s'au disu cuvintele: „Uritiune suntu Domnului caile necredintiosiloru“. (Parim. 15, 9). Pentru acesti nefericiti, pentru acesti surdomuti in rogatiune, pentru acesti morti in grati'a lui Domnedieu inca ne rogamu Tatalui nostru din ceriuri dicundu: Santiesca-se numele teu! Ne rogamu noi pentru ei, fiindu ca ei nu se roga. Ne rogamu pentru ei, ca deca chiamarea blanda a pastoriului celui bunu nu va indemnua pre oi'a cea ratacita la intorcere, fulgerele si trasnetele manei pedepstorie a lui Domnedieu se-i destepte din somnulu pecatului, din securitatea loru cea periculosa. Domnedieu voiesce, se ne rogamu pentru densii. Dora Tatalu cerescu, voiesce, se le fia si loru tata, si-i chiama neincetatu in braciele sale. Dora Fiulu si-a versatu sangele si pentru ei, ca se-i rescumpere, si Spiritulu santu dorindu 'i doresce si e pururea gat'a de a aprinde si inimile loru de iubire,

numai densii se delature dintr'ensele spurcatiunea pecatului. Dora Domnedieu e preasantu si voiesce santirea omeniloru. Intipuesce-ti numai, ca tu iubesci pre cine-va, si-lu iubesci din tota inim'a, si afli, ca acel'a, pre care tu 'lu iubesci, nu numai ca nu te iubesci ci te despretiuesce, te uresce si te batjocuresce, ore nu ti-se pare, ca inim'a ta nu e in stare, se suferi dorerea desamagirei? Tu pote nu ai facutu esperinti'a acest'a, si feresca-te Domnedieu de ea. Dara intreba pre o mama, carea are unu fiu desfrenatu, ce sentiesce ea, candu fiulu ei 'si bate jocu de iubirea ei? O, grozavu e si numai a-si intipui dorerea ei, dar' inca a o si suferi? Adu-ti apoi a minte, ca dorerile toturoru mameloru, cari nascu fii, nu se potu asemena cu dorerile, intre cari Domnedieu a renascutu pre omu, si apoi mesura, deca poti, dorerea lui Domnedieu, candu vede pre unu peccatosu nepocaitu, pre unu inimicu alu fericirei proprie ca-diendu prada iadului. Ca acest'a se nu se intemple, ca mantuirea se le vina peccatosiloru, pana candu inca este tempu, ne rogamu de Parintele nostru cerescu dicundu: Santiesca-se numele teu. Dara nu numai se ne rogamu asia. Eta Domnedieu ne-a alesu pre noi, ca se-i stamu chiaru intr'ajutoru, candu densulu implinesce rogatiunea acest'a. Se fimu deci zelosi si intru implinirea chiamarei nostre.

O rogati-ve neincetatu! Rogati-ve, pentru ca rogatiunea voastra va contribu multu la ace'a, ca lumin'a si caldur'a gratiei se castige din ce in ce totu mai multa inriurintia asupr'a aceluor inimie, cari se paru a fi de ghiacia, asupr'a aceluor suflete inchiegate in egoismu, cari acum nu voru se-si plece capulu trufasiu inaintea gloriei lui Domnedieu.

Se santimu si noi, iubitoru, se santimu si noi pururea numele lui Domnedieu! Fericitu e celu ce o face acest'a! Budiele lui potu intona cu incredere cantarea angeresca, pentru ca cantarea lui ajunge pana la tronulu celui preainaltu, si ori catu de debila si neaudita se fia vocea lui aci pre pamentu, ea acolo va cresce si va resuna in acordulu celu mai puternicu, pentru ca pre elu l'a implutu grati'a aceluia, a carui lauda e pururea in gur'a lui.

Domnedieulu si Mantuitoriulu meu! Santiesca-se numele teu! O 'lu vedu, numele teu, numele teu celu santu! Elu e scrisu de a supr'a crucei tale, elu e scrisu in inim'a mea. Vedu numele teu, dulcele nume Isusu. Inaltia-te voiu, Domnedieulu meu, imperatulu meu, si bine voiu cuventa numele teu in veculu vecului. Laud'a ta va grai gur'a mea, si bine se cuvinteze totu trupulu numele celu santu alu teu in vecu si in veculu vecului. Pentru ca voi'a aceluor ce se temu de tine, vei face, si rogatiunea loru o vei audi si-i vei mantui pre ei. Aminu.

IV.

Vina imperati'a ta.
Luc. 11, 2.

Ce se intempla ore astadi pre muntele acel'a, pre care capital'a Judeei ucide pre factorii de rele? Loculu acest'a de alte ori erá parasitu, si cu groza 'lu incungiurau omenii. Dara astadi sute si mii de omeni, cari s'au adunatu in Ierusalimu la serbatoarea pasciloru, s'au pusu in miscare. Unii ésa din cetate si grabescu spre muntele acel'a, altii se reintorcu de acolo, si pre fechiele loru se vedesce emotiunea loru interna, o emotiune mai mare decatu cea a Romaniloru, cari se reintorcu dela spectacululu, ce li-l'a oferitu lupt'a gladiatoriloru. Se vede, cà Judeii tienu astadi o serbatoare mare pre muntele acel'a.

Dar' eta me apropiu de munte si afiu, cà sentiulu acestoru adoratori ai Domnedieului celui adevratu e intocmai asia de stricatu cà si celu alu Romaniloru. Aci afiu, cà poporulu orbitu si impintenatu de furia 'si pasce ochii privindu la torturele victimei sale. Pre verfulu muntelui diarescu trei cruci inaltiate. Pre crucea cea din midilocu vedu pre unu omu pironitu si apropiandu-me cu groza abia mai potu recunoscce intr'ensulu pre barbatulu acel'a, care de trei ani incoce pretotindenea, pre unde ajungeá, impartia binefaceri, de cari nime altulu nu poteá impartí, pre barbatulu acel'a, pre care de abia cu siese dile in ainte de acést'a poporulu 'lu primise in Ierusalimu cà pre unu rege, care se intorce dela lupta si invingere in capital'a tierei sale. De ambele laturi depindu de pre cele alalte doue cruci doi talhari, pre cari archiereii cà in batjocura i-au datu lui Isusu de soci de morte. Toti trei au ajunsu la pragulu vietiei, pre toti trei si-i a cuceritu mortea de prada si-si face chiaru acum joculu seu ingrozitoriu cu victimele sale. Toti trei se afla in faci'a mortii, dar' o catu de tare se deosebescu ei morindu! Unulu dintre cei doi talhari e impietritu in reutate, celu alaltu e pocaitu si primisce mortea cà o pedepsa, ce a meritat'o de ajunsu prin faradelegile sale, si intre acesti doi talhari spendiura nevinovati'a, carea de buna voia suferi si more pentru vina straina. Talhariulu celu de-a sting'a suduie si blastema, 'si bate jocu de Isusu si-lu hulesce, éra Isusu primisce si suferinti'a acést'a nemeritata cu ace'a-si blandetia si rabadare, cu care a primitu si cele alalte suferintie, si nu-si deschide gur'a sa. Talhariulu celu de a drept'a, aduncu miscatu de maiestatea cea santa, cu care vedeá pre Isusu suferindu, mustra mai antaiu pre sémenulu seu, éra apoi intorcundu-se cu credintia si cu incredere catra Isusu se roga dicundu: „Adu-ti a minte de mine, Domne, candu vei veni intru imperati'a ta!“ Si éta Isusu, care batjocuritoriloru si hulitoriloru din giurulu seu nu le-a respunsu unu cuventu, acum

respunde, acum vediendu, cà talhariulu voiesce, se se impace cu Domnedieu si cu sine, respunde cu blandeti'a indurarei divine dicundu: „Aminu dicu tie, astadi vei fi cu mine in raiu“.

In dilele prinsorei babilonice Domnedieulu lui Israilu a descoperitu prin profetulu seu Daniilu regelui Babiloniei Nabuchodonosoru si Judeiloru deportati, cà patru imperatie mari 'si voru urmá un'a dupa alt'a, „si in dilele imperatieloru acestoru a va scolá Domnedieulu ceriului imperati'a, carea in veci nu se va stricá, si imperati'a lui altui poporu nu se va lasá, merunti-va si va venturá tote imperatiile, éra ace'a va stá in veci“ (Dan. 2, 44).

Dupa profeti'a acést'a poporulu lui Israilu sperá intru imperati'a venitoria a lui Mes'a, si asteptarea lui nici candu nu a fostu mai mare cà pre tempulu, candu dupa planulu indurarei eterne Cuventulu s'a facutu trupu. Dara Judeii orbiti de egoismu nu asteptau imperati'a acést'a, precum se cadeá. Ei nu sciau, cà bas'a cea solida a acestei imperatie avea se fia in inimele omeniloru. Candu Fariseii intrebara pre Mantuitoriulu nostru, candu va veni imperati'a lui Domnedieu, in daru le-a respunsu Mantuitoriulu, cà „nu va veni imperati'a lui Domnedieu in óra sciuta, nice voru dice: Éta aici séu éta acolo! cà éta imperati'a lui Domnedieu intru voi este“ (Luc. 17, 20). Acést'a firesce cà pentru mormintele acelea spoite a fostu o cuventare, carea ei nu o intielegeau, si cu ei nu o intielegu toti acel'a, cari nu voru se o intielega. Si totusi ar' trebui, se ne castigamu cu totii imperati'a acést'a a lui Domnedieu, cà ea se fia intru noi. Dora Mantuitoriulu ne dice: „Cercati mai in ainte imperati'a lui Domnedieu, si tote cele alalte se voru adauge voue“.

Cuvintele acestea ale lui Domnedieu in dilele nostre aru trebui, se resune neincetatu in urechile si in inimele omeniloru, pentru cà in dilele nostre se pare, cà omenii cei mai multi nu numai nu cerca imperati'a lui Domnedieu, ci nici nu sciu, cà ei suntu detori a o cercá, ma nici nu sciu, cà imperati'a acést'a e aprópe. Aduceti-ve deci a minte, cà noi asemenea s. Joanu Botezatoriulu avemu se predicamu in pustiá dicundu: „Pocaiti-ve, cà s'a aprópiatu imperati'a ceriuriloru“ (Mt. 3, 1). Si pentru cà se ne implinimu detorinti'a acést'a mai cu de adinsulu, vomu cercá mai antáiu fruptulu, ce-lu gusta inim'a, in care s'a asediatu imperati'a lui Domnedieu, éra apoi vomu cercá si dupa inimicii acestei imperatie si vomu considerá fruptele, cari le aducu acestia pentru sine si pentru altii.

O legenda ne istorisesce urmatóriele: Pre candu Domnulu nostru Isusu Christosu petreceá inca necunoscutu si nebagatu in séma intre omeni, densulu sosí intr'o séra la o casutia si cerú dela locuitorii

casei, se-i conceda a odihni noptea ace'a in casuti'a loru. Tatalu familiei i respunde: „Din tota inim'a! Déca ai voia, se vedi facie triste si mahnite, intra la noi cu Domnedieu“. „Eu venerezu dorerea“, respunde Mantuitoriulu „pentru-cà ea curatia inim'a si duce la Domnedieu“. Candu Mantuitoriulu diminetia voi se pornea mai de parte, multiamindu-le 'si luà remasu bunu. Dara mai in ainte de a plecà nu se potù rabadà de a nu le dá o binefacere, si pentru ace'a le dise: „Dara acum spuneti-mi, ce dorere ve apésa. Asi voi buerosu, se ve facu o bucuria“. „O straine cu inima buna, tu nu ne poti ajutà“, dise mam'a. „Éta uniculu nostru pruncu e morbosu si suferre forte“ multu. O de l'asi mai vedé macaru numai odata suridiendu! Acést'a e dorinti'a mea si éta nu se va mai impliní!“ Ea conduse apoi pre Mantuitoriulu la patulu pruncului. Acést'a erà palidu si tremurà de chinurile morbului. Mantuitoriulu se pléca preste densulu si-si ridica man'a spre a-lu binecuventà, si éta in data ce prunculu diaresce pre Mantuitoriulu, se reversa unu surisu pre faci'a lui, unu surisu dulce, cá o radia de sóre din raiu.

Éta tipulu inimei, in care s'a asediatu imperat'i'a lui Domnedieu. Asià e, iubitoru, in inim'a, in care s'a asediatu imperat'i'a lui Domnedieu, domnesce pururea pace si linisce, „pacea lui Domnedieu, carea trece preste tota mintea“ (Filip. 4, 7). Acolo domnesce pace in midiloculu celor mai mari furtune ale lumii, in midiloculu resboieloru infuriate, in midiloculu rescolei turbate a elemintelorú desfrenate. O astu-feliu de inima remane liniscita si neturburata atunci, candu alte inime omenesci se aprindu de mania, atunci, candu partea ei e batjocur'a, hul'a, ur'a si despretiulu altoru omeni. Ea remane liniscita si neturburata, candu alti omeni urla cá leii si se tavalescu pre patulu doreriloru, candu dorerile trupesci cutriera membrele cá unu fieru inferbentatu. Ea e liniscita si neturburata si dice cu apostolulu: „Implutu-m'am de mangaiare, prea multa bucuria am intru totu necasulu mieu“ (I Cor. 7, 4). Pentru-cà o astu-feliu de inima are unu imperatu atotpoter-nicu, pre Domnulu nostru Isusu Christosu; ea are unu indreptariu de auru, care nici candu nu inisela, credinti'a lui Christosu; ea are o comóra, care nici odata nu séca, ss. Sacraminte; ea are amici, cari o padiescu cu multa grige, pre ss. angeri; ea are o mama plina de iubire, pre Preacurat'a Vergura; ea are totu, ce doreste: se nu fia dar' fericita? Dara mai fericita e ea atunci, candu in s. Eucharistia intra intr'ens'a imperatulu marirei. O atunci póte dice plina de bucuria: „Nu eu traiescu, ci traiescu in mine Christosu!“ Inim'a acést'a e cu adeveratu beseric'a Spiritului santu, zidita din pietrele scumpe ale rogatiunei, sacrificiului, credintiei, sperantiei si

iubirei si asediata pre colonnele umilintiei si ale abnegarei. Pre altariulu acestei beserice se afla nu tipulu celui restignitu, ci celu restignitu insu-si. De a supr'a ei se intinde ceriulu seninu alu pacei si liniscei, si de susu se revérsa preste ea lumin'a gratiei si incungiura cugetele, simtirile si propusele ei cu gloria ceresca.

Voi cugetati póte, cá icon'a acést'a a unui omu deplinitu e numai unu tipu idealu. Dara nu e asià, iubitoru, ci tipulu acést'a e realu si adeveratu si e imprumutatu din viétia, adeveratu cá nu din viétia comuna, carea asemenea unui fluture manjitu si cu aripe frante shora in giurulu nostru a lene, nu, ci din viati'a santiloru lui Domnedieu, a acelorú santi, cari s'au facutu santi prin religiunea lui Christosu. Si apoi se nu ne tememu, cá tipulu acést'a e totusi prea idealu pèntru noi. Se nu dicemu, cá santiloru le-a fostu usioru, se fia santi. Spune-mi, crestine, cu catu le-a fostu lorú mai usioru cá tie, se fia santi? Dora nu cumva ne-a eschisu Mantuitoriulu pre noi, candu a disu: „Fiti perfecti, precum Tatalu vostru perfectu este?“ Dora nu cumva ne-a eschisu Mantuitoriulu pre noi, pre cari ne-a chiamatu se fimu pastorii turmei crestine, dora nu cumva ne-a eschisu, candu a disu: „Asia se lumineze lunmin'a vostra in aintea omeniloru, cá vediendu faptele vostre cele bune se maresca pre Tatalu vostru celu din ceriuri!“ O de amu bagà totu de un'a in sema ademenirile ceresci, cari ne chiama la santienia. Ele-su grati'a lui Domnedieu, pentru cá „nimene nu póte veni la mine, de nu-lu va trage pre elu Tatalu“, dice Mantuitoriulu. Cine lasa grati'a acést'a, se influintieze asupr'a sufletului, cine i-se dà prinsu, acelui'a i-se va luminá sufletulu, si inim'a lui se va simtí indemnata de o potere blanda, se voiesca binele, elu va iubi pre Domnedieu si in iubirea acést'a va lucrà binele si lucrandu binele va ff fericitu preste mesura. (Va urmá).

Acte referitorie la resignarea episcopului Gregoriu Maioru.

Epistol'a episcopului Gregoriu Maioru din 15 Aprilie 1782 catra nuntiulu apostolicu din Viena in italianesca:

Eccellmo, Illmo e Reverendissimo Monsignore!

Padrone mio Collendissimo!

R — 26 Aprile 1782.

Abbastaron ora le menzogne dei schismatici, e quindi le declazioni delli heterodossi contro la mia semplicità all' Augusto successivamente promosse finissimamente insinovate, che, come vidi dalla lettera del Signor Cancelliere Baron de Reischach, habbia già piacciuta alla Majestà sua determinare di scadermi pella caggione come che io non procuro di corrispondere e cointelligermi con questo nostro Governo; fiat, fiat, se anche alla celeste Majestà così piace e prevede

da questa mia mutazione ridondarne maggior bene alla sua Santa Chiesa ed alla salute di tanti anime, da me anzi gratia Dei necum in tutti questi tempi posso dire periculosi per tot discrimina rerum con cruenti sudori et incredibili lavori meravigliosamente riacquistate, cedo irae locum, e mi lusinngo volentiero allo supremo volere, senza quale nè pur un capello può cadere dalla mia testa, o sia mia Calvaria, animandomi coll' Oratore — quod praeter culpam et peccatum homini nihil accidere possit, quod sit horribile atque pertimescendum, mi son satollo ormai sino alla gola da questa dolcezza d' hoggidi, giacchè traditi sumus satanae ut nos cribraret. Io fuori di ciò ho vissuto già sopra la speme e coll'ajuto di Dio posso esclamar coll' Apostolo delle Genti „cursum consumavi, fidem servavi, tempus resolutionis meae instat“, sto alle porte dell' eternità e busso alla tomba.

Mene godo intanto che il sommo Pastore Giesù Christo pella speciale suà bontà si degnò di prolongarmi l'afflitta vita insino a questo punto e mi feci degno di calcare le orme di tutti i miei Predecessori di questo luogo. Rescrissi colla presente occasione al Sig-re Cancelliere, e giacchè la santità del N. S. si trovi a presente in quella Regia, supplico demissamente la cognita bontà dell' E. V. che voglia insinuare alla santità sua questa mia rassegnatione a ciò si voglia benignamente degnare di riconoscerla ed attemperatamente di provvedere di questa vasta ma per aprum de silva molto vastata Chiesa, mentr' io anche da lungi tutto riverente baccio i Santissimi Piedi di sua Beatitudine e muojo

Di Vostra Eccellenza

Balasfalva li 15 Aprile 1782

U-mo servo

Vescovo Gregorio Majoru.

Èr' in versiune românéscă:

*Esclenctissimule Illustrissimule si Reverendissimule Domnu!
Preaveneratule Patronu!*

Fura destule deja miocionile Schismaticiloru asia si delationile eterodociloru in contra personei mele inaintate succesivu si cu astutia insinuate la Imperatulu, in urmarea carora precum vediu din epistol'a Cancellariului Baronu de Reischach Maiestatii sale i-a placutu a me unil' din cauza, că eu nu me nesuescu a secunda si a me contielege cu guvernulu nostru de adi; fia, fia, deca si Maiestatii ceresci asia i place si prevede, că din abdicerea mea va urma mai multu bine pentru Sant'a beserica si pentru mantuirea atātu de multe suflete recascigate de mine cu grat'ia lui D-dieu, in tempuri asia periculose intre atate fatalitati, cu sudori crunte si incredibile; lasu maniei loculu, si me supuna bucurosu vointiei ceresci fora a careia scire nu pote se cada neci unu peru de pre capulu meu, seu fia-mi acést'a Calvaria, dar' me consolezu cu Oratorele, care dice că omului afora de vina si pecatu nu i se pote intempla nemicu infricosiatu si de temutu; adi pona la gātu sum satulu de acést'a dulcétia, fiindu-că suntemu dati in man'a Satanei că se cerna. Afora de acea eu preste sperantia am ajunsu acést'a versta si cu ajutoriulu lui D-dieu potu dice cu Apostolulu gntiloru: „cursulu am consumatu, credin'ia am pastratu si e aproape tempulu severisirii mele, stau la portile eternitatii si aproape de mormentu“. Me imbucuru intr'aceia, că pastoriulu supremu Isusu Christosu din bunetatea s'a speciale a binevoitu a mi prolongi viét'ia amarita pana la acestu momentu si m'a invrednicitu a calcă

in urmele toturoru predecesoriloru miei din acestu locu. Cu ocasiunea presente am rescrisu Domnului Cancellariu si fiindu-că Prea sant'ia s'a in presente se afla in acea Capitale, prea umilitu rogu bunavoint'ia Escelentiei Vostre se binevoiti a incunoscint'ia pre Prea sant'ia sa despre abdicerea mea si acea pregratosu se binevoesca a o acceptá si a se ingrigi parintiesce de acést'a estinsa beserica inse tare devastata prin porculu selbatecu si eu din departare cu tota riverint'ia sarutandu petiorele Prea santiei sale sum

Alu escelentiei Vostre

Blasiu 15 Aprilie 1782

celu mai umilitu servu
Gregoriu Maioru episcopu.

Nro. 18—1868.

*Prea on. Red. a „Foiei besericesci si scolastice“ in
Blasiu.*

Prea onorat'a Redactiune a foiei besericesci si scolastice este prin acést'a respectuosu rogata, se binevoesca concursulu aci alaturatu a-lu publicá in numerulu celu mai de aproape alu pretiuitului organu, ce redigéza.

Cu distinsa stima

Blasiu 5 Juliu n. 1888

Dr. Alesandru Gram'a,
Dir. sem.

Publicare de concursu

Directiunea seminariului tinerimei romane gr. cat. dela gimnasiulu din Blasiu aduce la cunoscint'ia on. Publicu, care voesce in anulu scolastecu venitoriu 1888/9 a-si cresce fii in seminariulu numitu, cum-că terminulu concursului de primire este 15 Augustu stilulu nou, pana la care di toti parentii doritori, că fii loru se fie primiti in acelu seminaru pre anulu scolastecu venitoriu, voru avé a-si tramite concursele adresate Escelentiei Sale Prea Sântitului Metropolitu in Blasiu, de unde apoi in tempulu celu mai scurtu li-se voru spedá resolutiunile.

La concursulu celoru ce nu au mai fostu in Seminaru, este de a-se alaturá si testimoniulu de pre clasa absolvata in anulu scolasticu espiratu.

Conditiiunile primirei sunt urmatoriele:

1. Pentru unu tineru voru fi de a se plati câte 10 fl. v. a. pre luna, si asia pre unu anu scolasticu 100 fl. v. a. Platirea are se se intemple cu tota punctualitatea in doue seu in patru rate anticipande, ce'a ce parintiloru li se aduce aminte cu tota seriositatea, că-ci altumintrule Directiunea in decursulu anului va fi silita a dimitte pre elevii, ai caroru parenti, tutori seu ingrigitori nu au solvit ratele la tempulu seu.
2. Pentru unulu fie-care tineru la inceputulu anului este de a se solvi o tacsă de inscriere de 4 fl. v. a.
3. Fia-care tineru are se aduca cu sine:
 - a) 4 perechi de schimburi bune de panza seu giolgiu.
 - b) 4 naframi de posunariu si 2 la grumadi.
 - c) 2 perechi de calciuni buni si 4 perechi petiorete (fusedii seu obdele).
4. Vestminte de patu:
 - a) Unu strajacu (sacu pentru paie) la asternutu de desuptu.
 - b) 3 fecie albe de patu.

c) 2 perini si 4 fecie de perini pestritie si tiolu seau plapoma.

d) 2 fecie albe de giolgiu de coperitu patulu.

Atâtu vestmintele de patu, câtu si albiturile seau schimburile au se fia de acasa insemnate cu numele elevului respectiv, câ-ce altmîntrule superioritatea institutului nu pote luá nece o respundere, la casu cându s'ar' pierde.

5. Fia-care tineru are mai incolo se-si aduca 3 stergare si 2 piepteni, unulu raru si altulu desu, apoi unu cutitu, o furcutia si o lingura de pacfong, unu paharu si 3 servete.

6. Fia-care tineru are mai incolo se-si aduca si peria de vestmente si de curatitu caltiunii.

7. Parintii in decursulu anului scolasticu se nu tramita filoru din seminariu nice articlii de mancare de câtu pote la serbatorile cele mari, fiindu in privinti'a acést'a in deajunsu provediuti in institutu, nece bani; ci lipsele de vestmente, carti s. a. de genulu acest'a se li-le implinesca pre călea superioritatei, cá asia se se evite ori ce ocaziune la escese si transgresiuni de disciplina daunatoise educatiunei si progresului in studie. Condituinea acést'a li-se aduce aminte cu deosebire parentiloru, tutoriloru si ingrijitoriloru, câ-ci altumintrele in nu pucine privintie superioritatea seminariale nu pote luá asupr'a s'a nece o respundere pentru elevii concrediuti ingrijirei sale, si urmarile neobservarei conditiunei acesteia parintii voru avé se si-le ascrie siesi.

Pentru sum'a de 100 fl. v. a. pre unu anu scolasticu tineriloru se va dá urmatori'a provisiune:

1. Locuintia in etagiulu seminariului, in sale mari, sanetose, luminoase, provediute cu tote supelectilele de lipsa si curatite in fie-care dí de 2 ori.

2. Viptu intregu regulatu, si in specie in díle de dulce

a) dejunu câte unu patrariu de litra de lapte caldu cu pâne

b) prândiu trei plese, si anume supa de carne, carne cu sosu si mâncare grosa cu carne seau friptura.

Er' in domineci si serbatori pre lînga aceste si aluatu.

c) Cin'a, doue plese, anume supa de carne si mâncare grosa cu carne. In díle de postu diminéti'a supa de chiminu cu pâne, la amédi cu o plesa mai pucinu cá in díle de dulce; ér' sér'a supa si mancare grosa de legumi, brânza seau lapte.

3. Splatulu intregu preste anu. Pentru intaritulu schimburiloru inse se va platí separatu, si anume 3 fl. la inceputulu anului.

4. Luminatulu in totu tempulu recerutu.

5. Incauditulu in tempu de ierna, in salele de locuitu de dormitu, in refectoriu si in chili'a morbosiloru.

6. Medicu si medicina din apoteca seau de casa pentru cei morbosu si viptulu prescrisu de medicu.

7. Instructiunea in casu de lipsa prin individi eminenti.

Dupa ce din motive de higiena si curatienia s'a adaptatu pentru tinerime in edificulu seminariulu si o scalda de apa calda, asia, cá fia-care elevu se se pota folosi si de scalda de câte-va ori pre anu dupa dispusetiunea Directiunei, fia-care tineru va solvi la inceputulu anului una taesa de 1 fl. v. a. pentru folosirea scaldei.

Parintii, cari ar' dori, cá fii loru se mance la mas'a superioriloru seminariale viptulu acestor'a, acei'a voru avé de a solvi pre luna pentru unu tineru dela 14—16 fl. v. a. dupa etate. Viptulu acest'a consta a) la dejunu cafea cu lapte b) la amédi 4 specii in fia-care dí afara de dílele de postu, cându sunt numai trei c) sér'a 2 specii.

Fie-care tineru va capetá pâne totu de una calitate si anume diminéti'a 100 grame, la amédi 300 grame si ser'a ér' 300 grame, cu totulu 700 grame pre dí.

Atâtu tinerii, cari au fostu suscepti in institutu inea in anii trecuti, câtu si cei ce dorescu a fi suscepti acum mai ántaiu, voru avé se-si tramita suplicele in scrisu pana la terminulu indicatu.

Cei ce nu voru tramite suplicele in scrisu, nu voru fi luati in considerare. Er' cei primiti voru avé de a-se presentá pre 31 Augustu 1888 inaintea Directiunei seminariale spre a fi visitati prin mediculu archidiecesanu, cându apoi cei ce nu voru fi deplinu sanatosi seau infectati de vre unu morbu contagiosu, se voru dimitte.

Blasiu Juliu 5. 1888.

Dr. Alesandru Gram'a

Dir. sem.

Predice populari.

de Gavriila Popu Protopopulu Clusului.

1. Pre domineca Tom. I si II 2 fl. — 2. Pre serbatori Tom. III 1 fl. Venitul de $\frac{1}{2}$ e alu fondului tractualei La auctorulu se mai afla din istori'a revelatiunei divine a ambeloru asiedieminte tomuri brosiure senguratece cu pretiu scadiutu in locu de 50 cr. brosiur'a cu 30 cr.

Doritorii de a avé completu acestu opu constatoriu din 2 tomuri pota aflá la auctorulu brosiure senguratece cu 30 cr. esemplariulu, ér' tomulu alu II-le si intregu in vre-o 20 esemplaria 2 fl.

Varietáti

Maiestatea S'a monarchulu, la propunerea ministrului ungurescu de culte, a numitu in capitulu archidiecesei gr. cat. de Alb'a-Julia si Fagarasiu pre canoniculu custode *Joanu Antonelli*, canonicu cantoru; pre canoniculu scolasticu *Joanu M. Moldovanu*, canonicu custode; pre canoniculu cancelariu *Dr. Joanu Ratiu*, canonicu scolasticu; pre canoniculu teologu *Alecsandru Micu*, canonicu cancelaru.

Rdis. canonicu *Antoniu Vestemeanu* canonicu metropolitano abdicandu de oficiulu de directoru alu gimnasiului gr. catolicu din Blasiu in loculu aceleuia prin Escelenti'a S'a Prea santitulu Metropolitu *Dr. Joanu Vancea*, s'a denumitu de directoru gimnasialu Rdis. canonicu *Alesandru Micu*, vechiu profesorulu alu acestui institutu culturalu.

Pentru stalulu canonicalu de fundatiune regia din capitulu metropolitanu gr. cat. de Alb'a Julia si Fagarasiu devenitu in vacantia, prin mortea fericitului *Leontiu Leonteanu* s'a denumitu cu titulu de canonicu prebendatu *Josifu Hossu* preotu veduvu archidiecesanu si profesorulu la gimnasiulu din locu.

(Opuri teologice). Dela tipograffi'a seminariale din Blasiu se pota capetá cu pretiuri reduce urmatoriiele opuri teologice:

1. Etic'a crestina de *Dr. Joane Ratiu* . 2 fl. 50.
2. Prelectiuni teologice despre matrimoniu 2 fl. 50.
3. Institutiunile dreptului besericescu . 3 fl. —

Partea scolastica.

Cultivarea trandafiriloru.

„Ros'a este regin'a floriloru».

Celu ce afirma, cumcà cultivarea floriloru e luxu, afirma unu mare nedeveru; cà-ci chiar' déca vomu luá partea materiala inca suntemu siliti a recunósce, cumcà din cultivarea floriloru potemu avé si venite materiali. Dar' noi se nu cultivamu flori, pentru-cà se avemu casciguri materiali, ci singuru din placere, singuru pentru voluptatea acea inocenta, ce ne tindu ele prin parfumulu loru, variele loru colori, si éta avemu unu venitu curatu moralu, ce ne nobilitéza anim'a; si una anima nobila inca-si are percentele sale, chiar' si in lumea acést'a materiala si de multori siarlatana! De unde nu potemu in destulu recomandá cultivarea floriloru si scienti'a, care tractéza despre ele si carea cu dreptu cuventu se numesce „scientia amabilis“.

Cându facemu acést'a recomandare, totu odata deschidemu una rubrica in obiectulu acest'a. — Si care flóre se o punemu, se o tractamu in locul primu? eu asia credu se-i damu antaitate trandafirului.

Trandafirulu e de doue specie: nobilu si selbaticu. Celu nobilu se obtiene prin nobilitare; si prin oculare seau altuire astadi are sute, ma potemu díce mii de varietiuini; celu selbaticu servesce cá *subiectu* celui nobilu; éta descrierea lui din punctu de vedere botanicu: „Trandafirulu selbaticu seau rugulu e unu arbustu cu radecini lemnóse, perenali, din cari crescú mai multe trunchiuri spinóse, asemenea lemnóse si perenali, formandu tufa. Frundiele lui suntu compuse. Potirulu flórei s'ale seména la basa cu unu urcioru: la vírvu e divisu in cinci foitie verdi. Petalele suntu de colóre ros'a deschisa, in numeru de 5. Staminii si pistilii suntu numerosi. Fructulu e una hóba rosia, ce contine mai multe seménte pèróse. Din petale se face oleiulu de rosa, ce se intrebuintieza in parfumaría. Rugulu se póte altuí (seau oculá), si astufeliu se obtienú trandafiri nobilitati. Prin cultivare staminii se schimba in petale si asia flórea devine invólta, si capeta diferite colori. Flórea trandafirului pentru frumseti'a s'a se numesce „regin'a floriloru“. (Elemente de ist. nat. de A. Uilacanu).

Cine voiesce se aiba trandafiri nobili, usioru si-i póte cascigá pre bani, cà-ci acum in tóte pàrtile tiei suntu vëndietori; seau déca nu voiesce se speseze bani pre ei, atunci se-si procure trandafiri selbatici si se-i oculeze. Acum e tempulu loru de oculare; si déca cineva n'are trandafiri selbatici seau rugi in gradina, atunci caute-i pre câmpu seau in pedure si

oculéze-i aici, er' la tótna, dupa ce se voru fi prinsu, se-i stramute in gradin'a sa. Altcum dela florari se póte capatá sut'a de trandafiri selbatici de câte 2—3 ani cu câte 2—3 fl. v. a.; seau dóra mai eftinu se vine, déca omulu aduna sementia carea o tiene in nisipu umedu pàna tótn'a seau pàna in primaver'a venitória, cându apoi o seména in straturi bine pregatite si la una afundíme de 1—2 cm. Dupa ce plântutiele au resaritu si au câte 4 frundie, le stramutamu din scól'a de sementia intr'altu locu. Aici le plantamu in siruri, fiendu unu firu de cel'alaltu in departare de 6 cm., er' intre siruri lasamu spatiu golu atât'a, câtu se póta amblá sap'a. Preste véra se curatia de buruiene, er' preste ierna se acoperu in contra frigului cu frundisiu usucatu. La 3 ani trandafirii voru fi asia de mari, încátu se voru poté altuí respective oculá.

Suntu trandafiri, precum: *Rosa centifolia, hybrida* si *bengaliensis*, cari dau dela radecini mladitie; acestea le potemu despartí dela trupin'a-matre, le potemu straplantá in altu locu si fiendu nobile, vomu avé totu atât'a trandafiri nobili.

Trandafirii se potu sporí si prin botosire, ma unele specie si prin sade, numai câtu spre scopulu acest'a trebue se ne ingrigimu de straturi calde, de melegarie, seau de case calde. In casulu acest'a purcedemu asia: Taiamu de pre trandafirii nobili mladitie tinere, cari inca n'au infloritu, lungi de asia, câtu se aiba numai 2—3 muguri. Acestea sade le plantamu in nisipu umedu, ce este pusu in ladutie, cari se afla intr'o casa cu caldur'a de 18° R. Aici in restempu de 3 septemani le scotemu afora si le plantamu in oluri, unde grigite bine se vóru desvoltá frumosu. Sadele se potu asiediá si in gradina, adeca in liberu incepundu din Juniu pàna in Septembrie; numai câtu trebue se le cautamu unu locu feritu de arsití'a sórelui, si se le udamu incontinuu. Aici se potu sadí si mladitie de acelea, cari deja au infloritu.

Intre tóte modurile de sporire altuirea, respective ocularea este mai ponderósa si mai de recomandatú. Dintre modurile de altuire mai avantajióse suntu: imparechiarea seau copularea si icuirea; altuirea in crepatura seau in cógia de comunu n'are rezultatulu doritu. Déca altuirea a succesu, trandafirulu si-forméza coron'a inca in acelasiu anu si infloresce. Ocularea totusi e de preferitu la nobilitarea trandafiriloru, de oparte pentru-cà nu pretinde una lucrare incurcata, de alt'a si mai vértosu, pentrucà succede bine.

La oculatiune trebuie se avemu subiectu tineru cu cogia sanitósa si neteda, er' mugurulu celu nobilu se fia coptu si bine desvoltatu. Mai cu succesu se potu folosi acei muguri, cari suntu mai aprópe de boboculu seau de flórea, ce se afla in capetulu mladitiei.

La oculatiunea, ce se face din Juliu incolo, nu trebuie se taiamu ramii de subiectu (trunchiulu selbategu), din motivulu pentrucá se nu deie mugurulu in anulu acest'a, ci numai la primaver'a venitória; cá-ce déca amu taiá ramii de pre subiectu, suculu, ce ar' fi mersu in rami, s'ar' duce totu spre muguru, din care in casulu acest'a, sar' desvoltá una mladitia, carea, fiendu prea frageda, in iern'a urmatória ar' degerá. In privinti'a solului, trandafirulu inca este alegatoriu, cá-ci in solu prea nisiposu, usucatu si prea argilosu umedu si prea umbrosu, ci mai bine i-merge intr'unu solu midilociu, adeca intr'unu solu argilosu mestecatu cu nisipu, la care, déca vomu adauge nomolu si franturi de parieti, varu, atunci e securu, cá rezultatulu va fi imbucuratoriu.

E consultu, cá loculu, unde voimu se plantamu trandafirii totudeauna se-lu rigolamu, celu pucinu la afundime de 70—80 cm.

Straturile de trandafiri potu avé diferita forma, dar' mai corespundietoria e form'a cea rotunda, in carea trandafirii se asiedia asia, cátu se nu se atinga cu coronele unulu de altulu, si in midilocolu stratului seau grupei se vina celu mai inaltu si apoi spre periferia gradatu totu mai mici.

Trandafirii se potu plantá tómn'a seau primaver'a la totu casulu inse atunci, cându suculu nu e in circulatiune; plántarea de tómn'a e mai avantajíosa; potemu dice, cá trandafirii selbategi neconditionatu se se planteze tómn'a, er' déca au remasu pre primaver'a, atunci au se se planteze forte de tempuriu. Inainte de plantare se reteza coron'a si radecinele numai acelea, cari suntu aplicate a dá dela sine mladitie. Dupa plantare sese nomolésca, adeca se se ude tare, pentrucá pamentulu se se alipésca bine de radecini. Trandafirii totu la 5—6 ani trebuie straplántati in altu locu amelioratu cu compostu seau cu gunoiu putredu, cá-ci astufeliu capeta potere noua; precându lasati totu intr'unu locu se atrofieza, nu crescú si in florirea loru e prea debila.

Trandafiriloru le potemu dá diferite forme. Pentru gradinele mai mici si pentru grupe mai mici se recomanda form'a de *tufa piramidala*, ce se obtiene asia, cá lasamu se se ramuresca trandafirulu imediatu deasupra solului. Atari trandafiri se potu acoperi si prin urmare scuti mai usioru in contra degerarei. In gradini si grupe mari inse mai corespundietori suntu trandafirii cu trunchiuri si corona inalta. —

Printre grupele de trandafiri e bine se se planteze flori, cari dupa in florirea trandafiriloru au se prinda vederea cu prospectulu loru celu frumosu si se apere trunchiurile trandafiriloru contra arsitiei sorelui.

Dupa ce rosele asia facu efectu mai petrun-dietoriu, déca potu fi vediute pe deasupra, si nu numai in coste, urméza, cá trunchiurile se nu le lasamu mai inalte de unu metru si diumetate, decátu numai la acei trandafirii, cari au ramii plecati, precum este si *trandafirulu tristu*, carele face unu efectu cu atátu mai mare, cu cátu e mai inaltu trunchiulu, ce are se fia celu pucinu de 2—3 metrii.

Suntu trandafiri acatiatori, ce se folosescu la obducerea columnelor si a verandeloru.

De mare ponderositate este la trandafiri *ciontarea*, cá-ci dela acést'a depinde form'a si in florirea loru; aici e de insemnatu, cumcá una ciontare puternica, provóca crescere puternica, er' una ciontare debila crescere debila, totuodata inse trebuie se scimu si acea, cá, déca trandafirulu cresce puternicu, nu produce flori multe, precându, déca crescerea e debila, in florirea e mai regulata si mai bogata; asia dara, déca voimu se crésca lemnulu, atunci ciontarea o facemu cátu de scurta, er' déca voimu se avemu flori multe, atunci ciontarea o facemu mai lunga.

Si óre care ciontare se numesce scurta, si care lunga. Scurta se numesce ciontarea atunci, cându mladitiele, ce au crescutu in acé'asi anu le ciontamu asia, de nu au pre sine mai multu de 2—3 muguri; er' lunga atunci, cându au câte 10—12 muguri. In casulu primu crescerea e mai fórte de orace nutrementulu susceptu de radecini se imparte intre mai pucini muguri, precându in alu doilea e mai debila, fienducá nutrementulu are se se imparta intre mai multi. Adeseori se intempla, cá la ciontarea scurta, mai alesu la trandafirii in potere, mladitiele din corona fiendu pucine, si astufeliu nepotendu intrebuintiá totu nutrementulu pastratu de radecini, crescú mladitie din trunchiu, cari, déca nu le vomu delaturá, voru fi in detrimentulu trandafirului. De unde urméza si acea, cá ciontarea scurta are se se faca mai alesu la trandafirii tineri, si la acé'a, cari se afla in solu slabu, er' ciontarea lunga la cei betrani, si la cei, ce se afla in solu grasu.

Ciontarea se face cu fórfecele de gradina si inca nu imediatu deasupra cutarui ochiu seau muguru, ci camu cu 2 degete mai susu. — Altcum rezultatulu ciontarei depinde fórte multu si dela tempulu in care acea s'a executatu.

Trandafirii, ce au in floritú numai odata, numai decátu dupa prim'a in florire, trebuie ciontati, asia-dara inca in Juniu, pentrucá se póta cresce mladiti'e nóue, se se desvólte bine si se se cóca si astufeliu pre primaver'a venitória se produca mladitie incarcate de

boboci. Déca ciontarea acést'a se repetiesce si primaver'a de tempuriu indata ce-i descoperimu, vomu avé flori, desi mai pucine, dar' la totu casulu mai perfecte si mai frumoase. Aici avemu de insemnatu, cà trandafirii asia numiti remontanti nu trebuie ciontati primaver'a de tempuriu, de ora-ce acesti'a au o natura mai gingasia, si asiá usioru potu suferi de frigu, ci ciontarea acestor'a trebuie amanata pre mai tardiu.

La ciontare trebuie se luamu in considerare si form'a coronei. Asia la *trandafirii* numiti *tufe seau tufosi* ciontarea se face cá in anulu primu asia, cà li-se lasa lungime de 12—24 cm., in anulu alu doilea li-se lasa lungime numai de 2 degete, din care cauza nutrementulu restringundu-se, resaru din redecini mladitie poternice, cari de-cumva ar' fi prea dese, le rarimu; in primaver'a urmatoria alegemu 4 mladitie mai frumoase, cari le ciontamu de diumetate, ér' celealalte le ciontamu pana la suprafaci'a pamentului, cu scopulu, cà pana cându celea de antáiu desvolta mladitie de flori acum, cestealalte pre anulu venitoriu.

Fiendu-cà ramulu multoru specie rementante si mai alesu alu trandafiriloru de luna, dupa inflorire imbetranindu-se se usuca, e consultu a-lu taiá si a lasá in loculu lui alte mladitie esite imediatu dela pamentu seau celu pucinu aproape de pamentu, bine observandu, cà tuf'a totu deauna se aiba forma rotunda.

Dupa ce ocularea trandafiriloru a succesu, taiamu trunciulu selatecu asia, câtu deasupra ochiului seau mugurului nobilu se remana din elu unu muguru, din care se va desvoltá una mladitia, ce va midloci cursulu mai viu alu nutrementului susceptu. Acést'a mladitia selbatica numai atunci se va delaturá, cându mugurulu nobilu de sub ea nu numai a datu, ci mladiti'a desvoltata din elu deja are una lungime de 20 cm, totu odata legamu mladiti'a nobila langa unu paruscelu, pentu-cá se nu o rumpa ventulu, si se creasca dreptu.

De ore ce mladiti'a se desvolta poternicu si crescetare, e consultu, cá prin Maiu seau Juniu se o ciontamu pentu-cà astufeliu va dá din sine mai multe mladitie laterali, din cari avemu se lasamu numai 2—3, cari apoi voru formá bas'a coronei venitória. De cumva una atare coróna tinera vá inflori, nu trebuie se lasamu, cá florile se se desvolte, ci le rumpemu tóte seau celu pucinu una mare parte din ele, pentu cá se nu fia in detrimentulu desvoltarei trandafirului. — Déca ciontarea nu s'a facutu in vera si in lunile amentite, atunci negresitu se se faca in primaver'a venitória, càci numai asiá potemu obtiené rezultate bune; altcum retezarea respective ciontarea trandafiriloru are se se faca in totu anulu in mesura mai mare seau mai mica, luandu-se in considerare calitatea trandafirului, solulu si alte impregiurari. Totu deaun'a inse trebuie se fimu atenti la ace'a, cá in midloculu coronei, ramii se fia mai rari si astufeliu

mai favoriti de aerisare, prin urmare suntu de a se taiá ramii ce se incrucesieza prin coróna; si érase se ne silimu intr'ace'a, cá corón'a la totu casulu se aiba forma globurósa.

La *trandafirii penduli seau tristi* in anulu primu ciontarile se facu scurte pentu-cà mladitiile se se intarésca; in anulu alu doilea inse ciontamu dintre mladitiile principali numai celea mai tari si mai aduncu plecate, celealalte remanu neatinsé, afora de celea laterali, cari érase le ciontamu, lasandu-le numai câte 2—3 muguri, pentu-cá se inflorésca mai bogatu. Mai târdíu cam in anulu alu 4-a—5-a punemu sub coróna unu cercu corespundietoriu, de care legamu ramii in modu regulatu, cu scopulu, cá coron'a se fia mai eleganta si mai scutita contr'a vântului.

La *trandafirii acátiatori* trebuie se grigimu, cá se obduca cutare obiectu seau locu nu numai cu rami, frundie, fàra si cu flori, pentu ace'a mladitiile principale cu cari au se se acatie trebuie lasate lungi, ér' celealalte scurte, lasandu-le numai 2—3 muguri.

(Va urmá).

Educatiunea intelectuala a baietiloru in genere.

Scopulu educatiunei intelectuali alu prunciloru de ambele secse nu este altu-ceva decâtu conducerea intielépta si nobilitarea sentiementeloru interne si a facultatiloru intelectuali, pentu-cà pruncii prin acést'a se pota deveni membri folositori societatei omenesci si se se pota inaltá din pulverea realitatioi la cea mai inalta trepta a idealismului la vieti'a transcendente. Midlocele acestei educatiunei inse suntu diverse. Altcum trebuie tractati baietii si alta procedura avemu se urmamu facia de baiete de si intelectulu in aceleasi impregiurari este acelasu la ambele secse. Barbatulu inca din cea mai frageda etate incepe a manifestá unu feliu de independintia, convictiune propria si constantia in lucrarile s'ale, elu cugeta liberu, judeca si-si forméza conclusiune si lege generale despre lucruri; de aici urméza, cà inventiunile cadu aproape esclusivu numai in cerculu de activitate alu barbatiloru. Se vedemu asia dara cate-va reguli si principii, ce trebuie se observamu in educatiunea intelektuale a prunciloru de secsu barbatescu.

Deorece baietii inca de tempuriu sentiescu in internulu loru o potere corporale si spirituale cu multu mai mare, mai poternica decâtu baietele, cari din natur'a loru nu sunt indreptatite la atare pretensiune, pentu ace'a parintii si educatorii se fia cu mare atentiune cá acestu sentiementu de independintia alu baietiloru se nu se prefaca in abusu de renitentia, nesupunere séu cerbicosia, cari inradecinate odata in anima si sufletulu baiatului seu nu se mai potu estirpá de locu, séu numai intr'o mesura cu multu mai pucinu decâtu cá se ajungemu la rezultatulu doritu.

Se nu lasamu asia dara cá se se inredacineze reulu. Inca de tempuriu se-i dedamu pre baieti a fi cu anima buna si caritativa facia de toti si mai alesu facia de fratin si sororile s'ale. Se le desvoltamu sentiulu de compatimire cá-ci numai astu-feliu devine paralisata in ei aroganti'a si aplicarea spre egoismu. In privinti'a acést'a tare mare influentia au asupra pruncului impregiarile si relatiunile familiari, in cari dilnicu se invert. Cá in multe alte lucruri asia si aicea multu ajuta la impiedecarea cerbicosiei si ámbuibarei copilului seriozitatea familiei si mai alesu tractarea cea blanda a mamei si a sororilor s'ale, inse acést'a tractare se fia impreunata cu multa intieptiune cá nu cumva prin prea multele favoruri facute baiatului, sororile lui se ajunga a se senti aruncate in abisulu indignatiunei!

Precându de o parte ne este strictu impusa detorinti'a de a impiedecá in baieti sentiulu prea mare de independentia, pre atunci totu in ace'asi mesura suntemu obligati a fi cu mare atentiune la ace'a impregiarare cá nu cum-va prin conducerea nostra neprecauta copilulu se cada in alta extremitate, adeca se devina servilu, fricosu ori chiar' lasiu. Baiatulu are destinatiunea de a-si prestá servitiile s'ale cu tempulu besericeí, patriei si natiunei, spre care scopu inse trebuie se i-se arete inca de tempuiu calea si midilocele de a-si poté valorá curagiulu propriu si independenti'a principiiloru s'ale. Fiindu atatu de importanta si seriosa chiamarea barbatului, nu trebuie controlatu baiatulu in tote minutiele activitatiei s'ale, nu trebuie se-i urmarimu absolutu toti pasii, ci se ne nesuimu a strabate pana in adenculu creriloru lui cá se-i scimu si celu mai inocentu cugetu. In lucrarile s'ale inocente e necesariu se damu baiatului unu cercu de activitate cátu se pote de largu, ma cunoscintiele castigate fia acele cátu de simple de e posibilu se le comunice si cu alti baiati de categori'a lui, cá astu-feliu se auda elu si parerile altor'a si asia se se dedee pre incetulu a suferi séu chiar' a primí si ideile altor'a. Multu ajuta causei scol'a, unde convenindu multi baieti la olalta vederile loru prin vorbe si dispute se chiarifica, se cernu si lamurescu.

Instinctulu, natur'a indémna baiatulu la o neintrerupta activitate si inca intr'unu gradu mai mare se manifestéza acestu indemnu de activitate cá la femeia respective baiata. Si tocma pentru-cá acestu sentiu de activitate se manifestéza in baiatu mai tare cá in baiata, trebuie se-i deschidemu câmpu cátu se pote de largu de activitate amesurata gradului de desvoltarea facultatiloru lui intelectuali. Dandu pruncului de lucru amesuratu instinctului seu de activitate si indemnándulu la ordine si acuratetia, vomu face din elu unu barbatu care totu deun'a si-va scéi mesurá poterile s'ale spirituali si va fi intru tote punctuosu si exactu; din contra, deca nu vomu observá neci o regula in educatiunea copilului lu- vomu lasá asia dicându de capulu seu, i- vomu implini tote dorintiele si poftele s'ale, de securu cá-lu vomu face nefericitu pre unu atare baiatu cá-ci fiindu elu dedatu inca din fraged'a-i etate a i-se implini tote dorintiele, mai târdiu

cându va esi in viet'i'a publica si va dá de nenorociri, si va vedé cá nu totu e auru ce scilipesce — desperéza, si pierde poft'a de lucrare si devine unu nefericitu. Si cine e caus'a acestei nefericiri? De securu in cele mai malte casuri parintii si educatorii.

Viitoriulu pruncului pretinde, cá elu se-si castige dela educatorii sei o judecata seriosa, cunoscintie fundate, circumspectiune si promptitudine intru tote. Se invetiamu pruncii asia dara a se dedá la supunere, ordine, constantia si taria de spiritu, cá-ci de tote acestea va avé in viet'i'a s'a neincungurata lipsa atatu in fericire, cátu si mai vèrtosu in nefericire, si va benecuventá totudeuna memori'a aceluia care l'a condusu pre elu la o astufeliu de ordine.

Desi baiatulu elu insusi are se-si aléga carier'a pentru pregatirea vietiei publice, totusi de multe ori trebuie se-lu luminamu, se-i damu inviatiunile de lipsa, pentru-cá elu in multe casuri se insiela in alegerea carierei i-va prestá fericirea dorita si-lu va conduce la scopu, precandu in forte multe casuri tinerii séu si-parasescu carier'a in decursulu studiului inca, séu chiar' terminandu-si carier'a, aplicati fiindu in vre-o functiune publica nu-si ducu cu destula diligintia oficiulu. Caus'a nu e alt'a decátu cá in adeveru nu si-au alesu bine carier'a. Déca inse observamu in baeti deosebita aplecare si placere spre vre-o cariera, atunci pre atari baieti se-i ajutamu din tote poterile a-si desvoltá talentulu esceptionalu cátu se pote de tare, ale dá inviatiunile de lipsa spre carier'a, la care au deosebita aplicare si chiamare, se-i spriginimu chiar' si materialminte deca suntu in stare misera séu noi insine, séu recomandandu-i altoru patroni binevoitori si mecenati ai progresului, civilizatiunei si culturai omenimei.

Capulu in educatiunea baietiloru remane si va remané totudeun'a cas'a parintiésca asia in cátu sentiementele nobile, morali-crestinesci, ce le suge baiatulu din anim'a parintiloru sei voru remané intru tote impregiararile firu conducatoriu in viet'i'a ori carui omu. Pentru ace'a voi parintiloru! indreptati-ve tota atentiunea, tota grija vostra asupra tinerelor vostre mladitii, cá se cresceti din ele toti atátia stejeri opunatori viscoleloru celoru mai furiose; totu atâtea stânci, in cari se se frânga ataculu vehementu alu vrasimasiului!

S. P. Radu.

Cunoscintie din istori'a educatiunei si a instructiunei.

§. 13. Spartanii. Licurgu.

Organisarea statului spartanu si cu acést'a introducerea unui sistemu propriu de educatiune dateza cam dela inceputulu seclului alu 9-lea in a. de Chr. Acést'a e legata de numele lui Licurgu, fia cá a fostu persóna istorica ori nu. In tempulu acel'a cându s'au introdusu reformele ascrise lui Licurgu erau in Laconi'a trei clase de poporu: Dorii s'au Spartanii, clasa dominante, care

venindu din Doris a ocupatu tîer'a cu puterea; perioechii, seau poporatiunea vechia, care sa supusu la venirea Doriloru; helotii seau sclavii, aceea parte din poporatiunea vechia, care a facutu mai mare opusetiune Doriloru. S'au numitu asia probabilu dela cetatea Helos, care s'a opusu mai tare. Perioechii si-au conservatu libertatea personala si dreptulu de proprietate la pamentu, inse erau detori a platí tributulu Spartaniloru si a suportá tóte greutatile cá cetatienii de statu, fâra a avé inse drepturile cetatienesci. Dênsii se ocupau si cu comerciulu si cu industri'a, ocupatiuni desonoratórie pentru clasa dominante. Helotii erau iobagi in întielesulu cuventulu de astadi, se priveau cá proprietate a statulu, pentru ace'a nu erá iertatu domniloru de pamentu ai vinde seau ai ucide.

Scopulu institutiuniloru licurgice a fostu straformarea statulu spartanu in statu curatu militaru. Pentru ace'a dispusetiunile cuprinse in asia numit'a constitutiune licurgica normeaza regule pentru intréga viét'a cetatiianulu spartanu. Dupa principiale satorite in ele cetatienii se priviau cá membrii ai statulu. Acest'a aveá dreptulu a dispune nu numai despre educatiunea, ci chiaru despre esistinti'a fiitoriloru cetatieni. Parintii n'aveau ueci unii dreptu asupr'a prunciloru, ci indata ce se nasceá unu pruncu se cercá prin o comisiune si déca se aflá, cá e diformu seau defectuosu se espunea in muntele Taigetu, éra déca erá sanetosu si de compactia tare se lasá in cas'a parintiesca pâna la anulu alu 7-lea. Dupa anulu alu 7-lea se duceau in institute, unde impartiti in clasi dupa etate se cresceau cu privire la scopulu celu aveá statulu. In institute se dedau a suferi tóte necesarile cu scopu de asi intari corpulu. Elevii âmbláu desculti, cu capulu ne acoperitu si usioru imbracati. Dela 12 ani âmblau si iérn'a imbracati in unu singuru vestmentu, care aveá se-li ajunga anulu intregu, dormiau neinvalidi pre fênu ori paie, éra dela anulu a 15-lea pre ascernutu de papura, care si-o culegeau dinsii din riulu Eurota. Mancarea erá fôrte simpla si atâtu de subtírelu mesurata, in câtu ueci cându nu se saturau deplinu. Erá iertatu inse cá cea ce n'a ajunsu unui elevu se-si procure prin furatu. Celu care se aflá in furatu se pedepsiá nu pentru-cá a furatu, ci pentru-cá nu a ascunsu si l'au aflatu. Scopulu acestei dispusetiuni erá cá elevii se se dedée a fi streti. Pentru-cá se se dedée a suferi si doreri se bateau elevii de câte ori comiteau cev'a neiertatu, odata in anu inse se sbiciuiau toti la altariulu dieitiei Artemis pâna le curgeá sângele. A aretá semne de dorere seau a cere dispensare erá rusinosu. Care suferiá mai indelungu se laudá cá „bomonikas“ (ivingatoriu). S'au intemplatu casuri, cá unulu ori altulu a moritu in decursulu sbiciuirei. Ocupatiunile eleviloru eráu deprinderile gimnastice: fugitul, saritul, trantitul, aruncarea cu disculu si cu lancea, deprinderi in lupta cu arm'a. Pumnatulú cá o deprindere, care e menita numai pentru atleti in tîmpurile de antaiu dupa organisare a fostu eschisu, se introduse inse mai tardiu. Afara de cele amentite se deprindeau elevii si in jocu.

Pre câtu de mare pondu se punea pre educatiunea fizica, pre atâtu de pucinu se punea pre cea spirituala. Cetitul si scrisulu nici nu eráu luate cá obiecte in planulu de invetiamentu. Se instruau pruncii in musica si cantu nu numai pentru petreceri, ci cá prin cantari se se atitie eroismulu. Cu respectu la cultivarea ratiunei Spartanii credeau, cá acést'a se póte face mai bine prin esemplu si dedare. Pentru ace'a la ei nu eráu scoli, inse se admiteau pruncii la prândiurile comune a barbatiloru. Aici se discutau acumu lucruri seriose laudându-se faptele gloriose din pace seau resboiu seau condamnându-se cele rusinóse, acumu si faceau glume si se satiriau mesenii unii pre altii. Prunciloru admisi li-se puneau adese ori intrebari captióse, la cari aveau se respunda cu umoru si presentia de spiritu si in vorbe câtu mai pucine inse precise. De aici respunsulu scurtu inse precisu se numesce respunsu laconicu. Prin participarea la atari petreceri se dedau pruncii a respectá pre betrani, a pastrá secretulu de aceea cându intrau intre barbati li-se aretá usi'a cá semnu, cá dênsii n'au se povestésca despre cele audite si vedute.

Nicairi in Greci'a se dá respectu asia mare betraniloru cá in Spart'a, de unde proverbiulu: „Numai in Spart'a e placutu a fi betranu! Afara de institute in tempurile vechi mai eráu si unele locuri publice, unde se faceau deprinderile gimnastice in liberu. Dela secululu a 7-lea in a. de Chr. s'au introdusu „gimnasiile, cari la inceputu erau asemenea locurilor nostre de gimnastica. Eráu adeca nescari terene netede ingradite, plantate cu câte-va sîruri de arbori si impartite dupa trebuintia. Pre acelea eráu si unele edificie, cari éra eráu ceea ce suntu astadi salele nóstre de gimnastica. In tempu de plóia se faceau deprinderile in acele edificie. Numai in Aten'a au devenitu gimnasiile palaturi a museloru. Dela anulu alu 20-lea ténerii eráu detori a militá fâra a fi absolvati dela deprinderile preserise. Cu anulu alu 30-lea intrau in numerulu barbatiloru. Atunci erá iertatu a-se casatori si a intemeiá familia propria. Monogami'a erá obligata si a remané neinsuratu erá lucru rusinatoriu. Inse si dupa ace'a viét'a lorú erá supusa la anumite norme preserise. Toti barbatiu chiaru si regii eráu detori a participá la prândiurile comune (syssitie). Spesele se acoperiau din tangent'a ce-o dá statulu si din contribuirile participantiloru. Mancarea si pentru barbati erá fôrte simpla, de regula erá asiá numita zam'a négra, care se faceá din carne fiérta in sânge, sarata si acrita cu otietu. Imbracamintea asemenea erá simpla si un'a si aceiasi pentru avuti si seraci. Adese ori âmblau si barbatiu cá si ténerii desculti si se incaltiau numai la serbatori seau cându mergeau in resbelu. Cá imbracamintea eráu simple si locuintiele si recuisitele de casa. Luxulu erá abandonatu si pentru a impedeá importarea aceleia cum si poft'a de a aduná averi s'au introdusu bani de fieru.

Fetitiile se cresceau sub conducerea mamelorú in cas'a parintiesca unde invetiau a tórce, a tiése, si a conduce economi'a, care se portá prin sclavi. Totusi si dênsele

eráu detóre a participá la deprinderile gimnastice publice, de-óre-ce si aici se aveá in vedere desvoltarea fisica, frumseti'a si desteritatea corpului. Numai dela mueri bine desvoltate se poteau aseptá si prunci sanetosi. Muerile spartane inca eráu petrunse de sântiulu iubirei de patria si cu bucuria si- sacrificáu fiii pentru binele patriei „seau cu elu seau pre elu“ dise Georgo, soci'a lui Leonid'a, cându déde fiului seu scutulu.

Privindu dispusetiunile despre educatiune din punctu, de vedere pedagogicu si umanu vomu constatá eum-cá la Spartani a fostu o pedagogia de statu in intielesulu celu mai strinsu a cuventului, si fiindu eschise cele dóue clási inferióre dela acést'a a fostu educatiune a nobilimei, cum-cá educatiunea a fostu unilaterala negligându-se cultivarea poteriloru sufletesci in urma, cum-cá a fostu in directa opusetiune cu drepturile umane.

M. Popu
profesoru.

Probleme algebrice.

Ecuatiuni liniare cu o necunoscuta.

Ecuatiuni in textu.

1. *Ecuatiuni in textu*, se dîcu acele probleme, cari suntu imbracate in cuvinte si cuprindu intrebari, a caror'a respunsu depinde dela resolvirea unei ecuatiuni.

2. In solutiunea unei ecuatiuni destingemu patru parti:

- Sintesea seau formatiunea* ecuatiunei,
- Resolvirea aritmetica seau algebrica,*
- Discutiunea seau determinarea,*
- Formulara respunsului.*

3. *Sintesea* consista in a cautá si determiná nexulu intre cantitatile date si cele ce se cauta si acestu nexu alu esprime, prin simbóle seau semne aritmetice, in o ecuatiune, care se numesce *ecuatiune fundamentala*.

Aflarea si determinarea necsului intre cantitatile date si cele determinande, in fia-care casu concretu, acést'a este o lucrare a mentii, a ratiunamentului spontanu, o lucrare a cugetarei logice si a agerimei spiritului si de aceea nu esista reguli in privinti'a statorirei sintesei, ei numai anumite indigitari seau indrumari generali. Aceste suntu:

a) Privimn, in fia-care casu obvenientu, cantitatile, a caror'a valóre voimn se determinamu, cá dejá cunoscute si le ficsamu cu literile din urma a alfabetului: **x, y, z.**

b) Raporturile seau nexulu ce exista intre cantitatile date si cele determinande se esprima diñ limbagiulu vulgaru in celu aritmeticu prin simbóle aritmetice si in urma

c) Formamu dóue expresiuni algebrice, cari in conformitate cu conditiunile din problema, se potu impreuná intre sine prin semnul egalitateri si astu-feliu ne dau ecuatiunea fundamentala.

Obtienëndu ecuatiunea fundamentala urméza resolvirea ei.

4. *Resolvirea algebrica* a unei ecuatiuni consista in executarea operatiuniloru indicate prin sintesa in ecuatiunea fundamentala si transformarea celei din urma in alte si alte ecuatiuni identice ei, cari succesive ne dau valórea necunoscutei in form'a ei cea mai simpla.

5. *Discutiunea seau determinarea* consista in a statorí influinti'a cantitatiloru date asupr'a valórei necunoscutei si in specie, in a espune conditiunile sub cari este posibila resolvirea. Discutiunea cu deosebire are locu la probleme, cari tractéza cestuni in termini generali si ne ofera ecuatiuni asiá dise *literali*.

6. *Formulara respunsului* este o dare de séma scurta si precisa la intrebarea din problema pre basea valórei obtienute a cantitateri necunoscute.

O problema executata deplinu, precumu se cere in deprinderile si elaboretele scripturistice, trebuie se corespunda la tóte aceste momente, déca avemu in vedere o instructiune rationala si avantajiosa totu-odata.

7. Problemele algebrice se potu resolví si in cuvinte prin conclusiuni si ratiunamente si chiar' si in acestu casu facemu acele conclusiuni, cari le face solutiunea matematica prin simbóle si operatiuni; inse solutiunea matematica este mai usióra si sigura, pentru-cá algebr'a care espune conclusiunile si deductiunile ei precisu si lamuritu, indeplinesce insasi o parte insemnata din oper'a cugetarei.

8. Adese-ori solutiunea unei probleme ne dá pentru necunoscuta atari valori, cari stau in contradicere directa cu conditiunile statorite in problema. Acést'a se intempla, cându d. e. din solutiune resulta pentru necunoscuta o valóre negativa in vreme ce dupa contextulu problemei ar' trebui se resulte unu numeru positivu seau resulta unu numeru fractu, pre cându, in sensulu problemei date, ar' trebui se resulte unu numeru intregu si positivu. Este unu semn, cá — in atari casuri — intrebarea contine conditiuni imposibile seau presupuneri false despre calitatea cantitatiloru. Discutiunea, in tóte aceste casuri, are de scopu a statorí intielesulu adeveratu a valórei obtienute si prin acc'a a rectificá conditiunile din problema.

Pentru caracterisarea mai in detaiu a espunerei de facia vomu tractá la acestu locu unele esemple voindu a-le insotí de unele lamuriri teoretice relative la discutiunea valórei necunoscutei.

Esemplulu 1. Unu tata este de presente de 45 de ani, fiulu seu de 11 ani. Cu câtu ani inainte de acést'a a fostu tatalu de 3 ori mai betránu de cátu fiulu seu?

Sintesa. Se punemu, cá acést'a s'a intêmplatu inainte de **x** ani. Fiindu tatalu de presente de 45 de ani, elu a fostu atunci numai de 45—**x** ani si fiulu numai de 11—**x** ani. Déca dividemu numerulu aniloru a parintelui cu 3, obtienemu dóue expresiuni egali. Asiá dara resulta ecuatiunea fundamentala:

$$\frac{45-x}{3} = 11-x.$$

Rezolvire. Multiplicamă această ecuație cu 3 și avem:

$$45 - x = 3(11 - x) \quad 33 - 3x.$$

Dacă transpunem necunoscuta în partea de întâi, cunoscutele în partea a două și reducem, obținem:

$$2x = -12$$

$$x = -6.$$

Discuție. Pentru x rezultă o valoare negativă. Ce înseamnă această? Soluția ne spune, că întrebarea nu este formulată bine. Evenimentul, despre care este vorba, nu s-a întâmplat în trecut, ci din contra se va întâmpla în viitorul după 6 ani. În faptă, tatăl va fi după 6 ani de $45 + 6 = 51$ ani și fiul de $11 + 6 = 17$ ani și astfel tatăl va fi de 3 ori mai bătrân decât fiul său.

Algebră, că un limbaj în simboluri, prin semnului negativ, areta un rezultat contrariu celui care se acceptă conform întrebării. Întrebări analoge au contribuit mai întâi în câtu aritmetică universală a fostu astrinse a amplifică seri a seri naturală a numerilor și asupra numerilor negativi și a consideră și cantitățile contrari. Atari cantități sunt toate acele, cari stau în raportu de opoziție pr. anii din trecut și viitoru, lungimi în direcțiuni opuse: înainte și înapoi, în dreapta și în stânga etc. Materiile și obiectele reali nu stau în relație de contrarietate.

După această analiză este limpede, că întrebarea corectă ar fi fostu „după câți ani va fi tatăl de 3 ori mai bătrân decât fiul său?” și deci în acestu sensu trebuie să fie răspunsul.

Formularea răspunsului. Tatăl va fi după 6 ani de 3 ori mai bătrân, decât fiul său.

Exemplu 2. Statul normal al unui regiment de infanterie face 2400 de soldați. Pentru împrejurări extraordinare regimentul trebuie să se mărească. Cu câți soldați se poate mări regimentul, dacă suma bugetară de întreținere a regimentului face 28,560 lei la luna, competența unui soldat face 12 lei și competența fiecărui din cei 120 subofițeri 20 de lei la luna?

Sinteză. Se punem, că regimentul se poate mări cu x soldați apoi statul regimentului face $2400 + x$ soldați. Dacă excepționăm pre subofițeri în număr de 120, numărul infanteriștilor face $2400 + x - 120 = 2280 + x$. La luna competența subofițerilor face $120 \times 20 = 2400$ de lei, competența infanteriștilor $(2280 + x) \cdot 12$ lei și aceste competențe împreună corespund la suma bugetară de întreținere de 28560 de lei, în urmă avem ecuația fundamentală:

$$2400 + (2280 + x) \cdot 12 = 28560.$$

Rezolvire. Îndeplinind operațiunea indicată, avem succesive:

$$2400 + 27360 + 12x = 28560$$

$$29760 + 12x = 28560$$

$$12x = 28560 - 29760$$

$$12x - 1200$$

$$x = -100.$$

Discuție. Ce ne areta în acestu casu semnului negativ? Ne spune, că statul normal al regimentului nu este de a se mări, din contra, pentru a se ajunge cu suma bugetară, sunt de demisionatu 100 de soldați. Atunci întreținerea regimentului costă:

120 sub-ofițeri à 20 lei la luna face	2400 lei
2180 infanteriști „ 12 „ „ „ „	26160 „
la olanda suma bugetară de	28560 lei.

Formularea răspunsului. Pentru-că regimentul se ajunge cu suma bugetară de 28560 de lei la luna trebuie să se demisioneze 100 de soldați.

Exemplu 3. Din incidentul unei alegeri doi candidați **A** și **B**, se cantam după majoritatea voturilor. Unu candidat a fost alesu cu majoritatea simplă a tuturor voturilor. În procesul verbalu despre actul electoralu se dice, că **A** a intrunitu 7 voturi preste diumetate voturile și că **B** a intrunitu cu unu votu mai multu decât a **A** parte a voturilor lui **A**. Din câte persoane s'a compus corpul electoralu.

Sinteză. Corpul electoralu s'a compus din x persoane. Diumetate voturile lor face $x/2$, așa dară **A** a intrunitu $x/2 + 7$ voturi. A cincia parte din voturile lui **A** face $1/5(x/2 + 7)$, așa dară **B** a intrunitu $1/5(x/2 + 7) + 1$ voturi. Ambii candidați a intrunitu voturile tuturor persoanelor; așa dară obținem ecuația fundamentală:

$$x/2 + 7 + 1/5(x/2 + 7) + 1 = x.$$

Rezolvire. Multiplicandă această după contragerea membrului al doilea și alu patrulă cu divisorul comunu 10 și reducand totu-odată obținem succesive:

$$5x + 2(x/2 + 7) + 80 = 10x$$

$$5x + x + 14 + 80 = 10x$$

$$6x + 94 = 10x$$

$$4x = 94$$

$$x = 23 \frac{1}{2}.$$

Discuție. Acestu rezultat atât de paradoxu, dacă lu-referim la numărul persoanelor, cari au compus corpul electoralu, ne areta una eror în procesul verbalu a actului electoralu și este imposibilu de a formulă unu răspuns la întrebarea pusă.

Notă istorică. Elinii cei vechi sciau a determină numerii prin soluțiunea ecuațiilor. La Theon (150 d. Chr.) se afla probleme aritmetice, cari se potu rezolvă cu ajutorul ecuațiilor; în operele lui Diofante (350 d. Chr.) se afla o aplicare estinsă a ecuațiilor asupra operațiilor cu numeri. Elu înseamnă cantitatea necunoscută cu sigma finală și nu se scia, dacă elu a fostu cel de întâi, care a introdusu acestu simbolu, ce areta unu progresu mare în știință. Din această cauză privescu unii pre Diofante de fundatorul algebrei. Elu numescă cantitatea necunoscută ἀριθμός lat. res, care în timpul nou s'a mai disu cosa (choses) și radix. Numirea de »algebra« pentru teori și metodele de rezolvire a ecuațiilor vine dela cuvântul araba »aldjebra«, cuvântu, care înseamnă restituire lat. restitutio și înfacisiera aceea ce numimă astăzi transitivă.

Dr. Paulu Tanco.

Ce se propunem in I-a clase a scólei poporale? *)

M'am convinsu de nenumerate ori, cà multi, fórte multi dintre asiá numitii barbati de scóla inca neci adi nu suntu in chiar' cu chiamarea scólei poporale. Am observatu de repetíte ori, cà multi dintre invetiatori inca si astadi credu, cà déca si-au invetiatu elevii a cetí, scrie si calculá cev'a a facutu destulu. O ratacire fórte mare. Cetirea, scrierea si calcularea neci nu suntu cunoscentie. Acestea suntu simplaminte numai midíloce, cu ajutoriulu caror'a copilulu si- póte castigá cunoscentie. Invetiatorii acei'a deci, cari afla chiamarea scólei porale intru insusirea midíloceloru suntu intr'o ratacire fórte mare cu privire la insemnatatea scólei poporale. Scól'a poporale este adeverat'a scóla a natiunei. Si poporulu de diosu, care afara de scól'a poporale nu are altu institutu de crescere pre di ce merge vá pretinde dela acést'a o crescere totu mai buna. Si óre crescere este cetirea, scrierea si calcularea? Càci unulu, care nu scie scrie si cetí si nici din computu nu scie mai multu de câtu cà de $2 \times 2 = 4$, acél'a inca póte fi omu cu cunoscentie si cu esperintia. Se ne aducemu aminte de evulu mediu. Apoi si altu-cum omulu, care numai cetí, scrie si calculá scie, inca nu are nici unu dreptu la titulu de omu cultu.

La noi suntemu cu totulu multumiti, déca scóla poporale a ajunsu pâna acolo. Noi neci nu pretindemu mai multu dela scól'a poporale. Inse déca scól'a poporale numai atât'a póte face, atunci pecatu se mai sporimu vorb'a. Déca scól'a si- va instruí elevii numai in scriere, cetire si calculare vá face cá parintele neintieptu, care da in mân'a fiului seu o arma cá se mérga la vênatu, fâra de a-lu invetiá cum se umble cu acestu instrumentu periculosu. Asemenarea ce e dreptu cam sciopatéza, vreu inse se dicu cu ea, cà cu cetitulu si scrisulu damu in mân'a poporului un midílocu tare periculosu, déca pre langa acestu midílocu, nu-i damu si ace'a cu ce se cumpe-nésca, se judece bine celea cetite. Si chiar' intr'ast'a sta chiamarea scólei poporale. Noue ne trebuie scóla, care se cresca din fiii poporului ómeni religiosi, onesti, muncitori, se cresca barbati de viétia. Scól'a inse numai cu cetitulu si scrisulu nu-si vá ajunge acestu scopu. Dar' cu ce si-lu va ajunge? Cu planulu de invetiamentu. Se facemu ce pretinde planulu. Din planu se studiamu bine ce se propunem si cum.

Se vedemu ce se propunem in prim'a clase a scólei poporale? Aci cu deosebire va fi vorb'a despre scolele, cari in clasa I-a au invetiatoriu separat, inse invetiatoriu scólei poporale nedespártite inca se va poté orientá.

Obiectele primei clase suntu: religiunea, instructiunea intuitiva, computulu, scrierea, cetirea si gimnastie'a.

*) Dupa Dr. A. Kis.

Ar' fi se vorbescu mai antâiu despre instructiunea religiunei, dar' dupa-ce autoritátile competente se ingri-gescu despre acea, cà ce si cum se se propuna, trecu de-a-un'a la alu doilea obiectu, la:

Instructiunea intuitiva seau esercitiile verbali si memoriali precumu se numesce in planulu ministerialu. Acest'a este dupa religiune obiectulu celu mai principalu si totusi celu mai neglesu mai desconsideratu, De si s'a scrisu multe, fórte multe despre insemnatatea si scopulu acestui obiectu atâtu prin foile nostre pedagogice câtu si in opuri de specialitate totusi inca nu i-s'a datu in programulu scólei poporale loculu cuvenitu. Cu instructiunea intuitiva se forméza bas'a la tóte obiectele. Cu instructiunea intuitiva se pregatescu scolarii, cá se póta primí instructiunea ulterióra. Si pre langa tóte acestea de unde urméza, cà totusi nu i-se da insemnatatea cuvenita? Eu asiá credu cà urméza de acolo, cà cei mai multi invetiatori nu au idea chiara despre scopulu formalu a acestui obiectu. Noi prin instructiunea intuitiva trebuie se intuimu conceptele fundamentali, categoriile deosebite a esistintiei spre a ne usiorá lucrulu de mai târdíu si asiá credu cà atare cultivare formale (nume, forma, colóre, numeru, materia, sunetu, mirosu, gustu, folosu, dauna etc.) neci decátu nu se póte ajunge prin acea, cà le vomu aretá copiiloru 2—3 obiecte. Spre a se ajunge scopulu trebuie intuitiune câtu de multilaterale. Ast'a ni-o arata insa-si natur'a copilului, care neci cându nu se intereséza numai de unu obiectu, nu cere deslucire numai despre unu fenomenu. Si apoi déca elu se intereséza asiá de multe, óre ertatu e, cá se-i marginimu acést'a interesare? Óre fi-vá viétia in scól'a ace'a in care in veci vorbescu totu numai despre tablitia si despre masin'a de calculatu? Inca Comeniu a disu cà, cu mánzii nu-i iertatu se tractamu cá cu asinii. Dar' ce se luamu in instructiunea intuitiva?

Instructiunea intuitiva se fia instructiune reala. Instructiunea intuitiva este adeverat'a scientia scolara. Acest'a este obiectulu, a carui sistemu nu se póte formá dupa natur'a obiectiva a scientiei, ci dupa lipsele copilului.

Comeniu ne spune câte de tóte póte invetiá copilulu din singuraticele scientie. Se vedemu ce dice acestu mare pedagogu in respectulu acest'a.

(Va urmá).

P. Ungureanu.

 **Rogamu pre stimatii
abonanti, cari inca nu si-au
achitatu abonamentulu se bine-
voiéscu a ne tramite pretiulu.**